
مقدمه‌ای بر روش‌های پژوهش
در آموزش و پرورش

کیت اف. پانچ

ترجمه:
دکتر حسن پاشاشریفی، دکتر هفتر نجفی زند
دکتر خدیجه ابوالمعالی، دکتر حسین دخت رضاخانی
اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ودهن

ویراستاران علمی
دکتر حسن پاشاشریفی، دکتر سیمین دخت رضاخانی

سرشناسه	پانچ، کیت. Punch, Keith :
عنوان و نام پدیدآور	مقدمه ای بر روش های پژوهش در آموزش و پرورش / کیت اف. پانچ؛ ترجمه حسن پاشاشریفی ... [و دیگران]. تهران: تمدن علمی، ۱۳۹۵.
مشخصات نشر	۵۱۰ ص.
مشخصات ظاهری	شابک ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۳۷-۰۷-۹
وضعیت فهرست نویسی	فیبیا
یادداشت	عنوان اصلی: Introduction to research methods in education, 2009.
یادداشت	ترجمه حسن پاشاشریفی، جعفر نجفی زند، خدیجه ابوالمعالی، سیمین دخت رضاخانی.
موضوع	آموزش و پرورش -- تحقیق -- روش شناسی -- کتاب های درسی
موضوع	Education -- Research -- Methodology -- Textbooks :
شناسه افزوده	پاشاشریفی، حسن -- مترجم، ویراستار
شناسه افزوده	رضاخانی، سیمین دخت -- مترجم، ویراستار
رده بندی کنگره	LB۱۰۲۸/پ۲م۷ ۱۳۹۵ :
رده بندی دیویی	۳۷۰/۷۲ :
شماره کتابشناسی ملی	۴۲۷۹۰۲۵ :

این کتاب ترجمه‌ای است از:

Keith F Punch, *Introduction to Research Methods in Education*, Sage, Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, 2009.

تهران، خیابان انقلاب، خیابان دوازده فروردین،
خیابان شهدای ژاندارژی، بن‌بست گران‌فر، پلاک ۴
کدپستی: ۱۳۱۴۶۶۵۹۳۵ من: ۶۶۴۱۲۳۵۸

مقدمه‌ای بر روش‌های پژوهش در آموزش پرورش
کیت اف. پانچ

ترجمه دکتر حسن پاشاشریفی، دکتر جعفر نوری،
دکتر خدیجه ابوالمعالی، دکتر سیمین دخت رضاخان
(اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن)
ویراستاران: دکتر حسن پاشاشریفی، دکتر سیمین دخت رضاخان

چاپ اول: ۱۳۹۵

حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی: سیناگار

لیتوگرافی: کوثر

چاپ و صحافی: چاپخانه رامین

تیراژ: ۲۲۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۲۷-۰۷-۹ ISBN 978-600-8127-07-9

همه حقوق محفوظ است.

فهرست فصل‌ها

۱۷	پیش‌گفتار متر-مان
۱۹	پیش‌گفتار
۲۱	فصل ۱. مقدمه
۳۹	فصل ۲. نظریه و روش در پژوهش آموزش و پرورش
۷۱	فصل ۳. بافت و اخلاقیات پژوهش در آموزش و پرورش
۱۰۰	فصل ۴. پرسش‌های پژوهش
۱۲۳	فصل ۵. از پرسش‌های پژوهش تا داده‌ها
۱۵۱	فصل ۶. جستجو و بازنگری ادبیات
۱۷۶	فصل ۷. طرح پژوهش کیفی
۲۲۲	فصل ۸. جمع‌آوری داده‌های کیفی
۲۵۸	فصل ۹. تحلیل داده‌های کیفی
۳۱۸	فصل ۱۰. طرح پژوهش کمی
۳۴۷	فصل ۱۱. جمع‌آوری داده‌های کمی
۳۸۰	فصل ۱۲. تحلیل داده‌های کمی
۴۱۸	فصل ۱۳. روش‌های ترکیبی پژوهش
۴۴۰	فصل ۱۴. ارزش‌یابی
۴۷۰	فصل ۱۵. گزارش‌نویسی پژوهش
۵۰۱	فصل پیوست
۵۰۵	واژه‌نامه
۵۱۳	فهرست منابع

فهرست مطالب

۱۷	پیش‌گفتار مت‌جمان
۱۹	پیش‌گفتار
۲۱	فصل ۱. مقدمه
۲۳	۱-۱ پژوهش تجربی - داده‌ها
۲۳	۱-۲ داده‌های کمی و کیفی
۲۵	۱-۳ آرامش تمایز پژوهش‌های کیفی - کمی
۲۶	۱-۴ برخی تدبیرهای ساده‌سازی
۲۹	۱-۵ بنیان‌ها و منطق
۳۱	۱-۶ علم، علوم اجتماعی و پژوهش در آموزش - پرورش
۳۴	۱-۷ مدل پژوهش
۳۵	۱-۸ سازمان این کتاب
۳۷	خلاصه فصل
۳۷	خواندنی‌های بیشتر
۳۷	تمرین‌ها و پرسش‌هایی برای مطالعه
۳۸	یادداشت‌ها
۳۹	فصل ۲. نظریه و روش در پژوهش آموزش و پرورش
۴۰	۲-۱ نظریه روش‌شناختی
۴۸	۲-۲ نظریه ذاتی (جوهری)
۴۹	۲-۳ توصیف در برابر تبیین
۵۲	۲-۴ تأیید نظریه - ساختن نظریه
۵۵	۲-۵ پیوندهای پرسش-روش

۶۰	۲-۶ از پیش مشخص شده در برابر پدیدآینده:
۶۰	ساختار در پرسش‌های پژوهشی، طرح و داده‌ها
۶۸	خلاصه فصل
۶۸	خواندنی‌های بیشتر
۶۹	تمرین‌ها و پرسش‌هایی برای مطالعه
۶۹	یادداشت‌ها

فصل ۳. بنات و اخلاقیات پژوهش در آموزش و پرورش

۷۴	۳-۱ بافت سیاسی
۷۶	۳-۲ پژوهشگر کارورز
۷۹	۳-۳ مطالعات تجربی ر مقیاس کوچک
۸۲	۳-۴ پژوهشگران کلاس درس مدرسه یا دانشکده خود
۸۶	۳-۵ پژوهش در سردگن‌ها
۹۱	۳-۶ مسایل اخلاقی
۹۷	خلاصه فصل
۹۸	خواندنی‌های بیشتر
۹۹	تمرین‌ها و پرسش‌هایی برای مطالعه

فصل ۴. پرسش‌های پژوهش

۱۰۲	۴-۱ سلسله‌مراتب مفاهیم
۱۰۳	۴-۲ حوزه‌ها و عنوان‌ها یا موضوع‌های پژوهش
۱۰۵	۴-۳ پرسش‌های کلی و ویژه پژوهش
۱۰۸	۴-۴ پرسش‌های جمع‌آوری داده‌ها
۱۰۸	۴-۵ پروراندن پرسش‌های پژوهشی
۱۱۲	۴-۶ نقش پرسش‌های پژوهشی
۱۱۳	۴-۷ فرضیه‌ها
۱۱۶	۴-۸ یک مدل پژوهشی ساده‌شده
۱۱۸	۴-۹ نقش ادبیات
۱۲۰	خلاصه فصل
۱۲۰	خواندنی‌های بیشتر
۱۲۱	تمرین‌ها و پرسش‌هایی برای مطالعه

۱۲۲	یادداشت‌ها
-----	------------

فصل ۵. از پرسش‌های پژوهش تا داده‌ها ۱۲۳

۱۲۴	۵-۱ ملاک تجربی
۱۲۵	۵-۲ پیوند دادن مفاهیم و داده‌ها
۱۲۷	۵-۳ پرسش‌های پژوهشی خوب و بد
۱۲۸	۵-۴ دآوری‌های ارزشی
۱۳۱	۵-۵ اثبت
۱۳۸	۵-۶ رچ‌های مفهومی
۱۴۰	۵-۷ از پرسش‌های پژوهشی تا داده‌ها
۱۴۰	۵-۷-۱ داده‌های کمی
۱۴۳	۵-۷-۲ داده‌های کیفی
۱۴۵	۵-۸ ترکیب کردن داده‌های کمی و کیفی
۱۴۷	خلاصه فصل
۱۴۷	خواندنی‌های بیشتر
۱۴۸	تمرین‌ها و پرسش‌هایی برای مطالعه
۱۴۹	یادداشت‌ها

فصل ۶. جستجو و بازنگری ادبیات ۱۵۱

۱۵۳	۶-۱ ادبیات پژوهشی
۱۵۴	۶-۲ ادبیات نظری
۱۵۶	۶-۳ هدف‌های بازنگری ادبیات رساله
۱۵۷	۶-۴ اجرای بازنگری ادبیات
۱۶۶	۶-۵ انتقادی بودن
۱۶۸	۶-۶ برخی مسایل رایج
۱۷۱	۶-۷ مثال‌هایی از بازنگری‌های ادبیات
۱۷۲	۶-۸ ادبیات مجله پژوهشی
۱۷۴	خلاصه فصل
۱۷۴	خواندنی‌های بیشتر
۱۷۵	تمرین‌ها و پرسش‌هایی برای مطالعه
۱۷۵	یادداشت

فصل ۷. طرح پژوهش کیفی ۱۷۶

۷-۱ طرح پژوهش چیست؟ ۱۷۷

۷-۲ تنوع در پژوهش کیفی ۱۸۱

۷-۳ مطالعات موردی ۱۸۶

۷-۴ قوم‌نگاری ۱۹۵

۷-۵ نظریه زمینه‌ای ۲۰۴

۷-۶ اقدام‌پژوهی ۲۱۲

خلاصه فصل ۲۱۷

خواندنی‌های بیشتر ۲۱۷

تمرین‌ها و پرسش‌هایی برای مطالعه ۲۲۰

یادداشت‌ها ۲۲۰

فصل ۸. جمع‌آوری داده‌های کیفی ۲۲۲

۸-۱ مصاحبه ۲۲۳

۸-۲ مشاهده ۲۳۷

۸-۳ مشاهده مشارکتی ۲۴۲

۸-۴ داده‌های اسنادی ۲۴۴

۸-۵ روش‌های جمع‌آوری داده‌ها ۲۴۷

۸-۶ نمونه‌گیری در پژوهش کیفی ۲۴۹

خلاصه فصل ۲۵۳

خواندنی‌های بیشتر ۲۵۴

تمرین‌ها و پرسش‌هایی برای مطالعه ۲۵۶

یادداشت‌ها ۲۵۶

فصل ۹. تحلیل داده‌های کیفی ۲۵۸

۹-۱ انواع مختلف تحلیل کیفی ۲۵۹

۹-۲ استقرار تحلیلی ۲۶۳

۹-۳ چارچوب مایلز و هیوبرمن برای تحلیل داده‌های کیفی ۲۶۴

۹-۴ انتزاع و مقایسه ۲۷۵

۹-۵ تحلیل نظریه زمینه‌ای ۲۷۷

۹-۶ رویکردهای تحلیلی دیگر در تحلیل کیفی ۲۸۹

۳۰۸	۷-۹ نقش کامپیوترها در تحلیل داده‌های کیفی
۳۰۹	خلاصه فصل
۳۱۲	خواندنی‌های بیشتر
۳۱۵	تمرین‌ها و پرسش‌هایی برای مطالعه
۳۱۶	یادداشت‌ها
۳۱۸	فصل ۱۰. طرح پژوهش کمی
۳۲۰	۱۰-۱ طرح پژوهش
۳۲۱	۱۰-۲ علاقه‌های از سوابق طرح
۳۲۴	۱۰-۳ میرهای مستقل، وابسته و کنترل
۳۲۵	۱۰-۴ آزمایش
۳۲۹	۱۰-۵ طرح آزمایشی و غیرآزمایشی
۳۳۳	۱۰-۶ روابط بین متغیرها: رگرسیون، همبستگی
۳۳۶	۱۰-۷ روابط بین متغیرها: نسبت، تغییر واریانس
۳۳۸	۱۰-۸ رگرسیون خطی چندمتغیره، MI^2 به عنوان یک راهبرد کلی طرح
۳۴۰	۱۰-۹ کنترل متغیرها
۳۴۳	خلاصه فصل
۳۴۴	خواندنی‌های بیشتر
۳۴۵	تمرین‌ها و پرسش‌هایی برای مطالعه
۳۴۵	یادداشت‌ها
۳۴۷	فصل ۱۱. جمع‌آوری داده‌های کمی
۳۴۸	۱۱-۱ انواع متغیرها
۳۵۰	۱۱-۲ فرایند اندازه‌گیری
۳۵۵	۱۱-۳ صفات مکنون
۳۵۶	۱۱-۴ فنون اندازه‌گیری
۳۵۸	۱۱-۵ گام‌هایی برای ساختن ابزار اندازه‌گیری
۳۶۰	۱۱-۶ آیا ابزار جدیدی بسازیم یا ابزار موجود را به کار ببریم؟
۳۶۱	۱۱-۷ یافتن ابزارهای اندازه‌گیری موجود
۳۶۳	۱۱-۸ اعتبار و روایی
۳۶۸	۱۱-۹ ساختن پرسشنامه زمینه‌یابی

۳۶۹	۱۱-۱۰ جمع‌آوری داده‌ها: اجرای ابزارهای اندازه‌گیری
۳۷۰	۱۱-۱۱ نمونه‌گیری
۳۷۳	۱۱-۱۲ تحلیل ثانوی
۳۷۴	خلاصه فصل
۳۷۵	خواندنی‌های بیشتر
۳۷۷	تمرین‌ها و پرسش‌هایی برای مطالعه
۳۷۹	یادداشت‌ها
۳۸۰	فصل ۱۲. تحلیل داده‌های کمی
۳۸۳	۱۲-۱ خلاصه کردن داده‌های کمی
۳۸۶	۱۲-۲ رابطه بین متغیرها: جدول‌بندی متقاطع و جدول‌های توافقی
۳۸۷	۱۲-۳ مقایسه بین گروه‌ها: تحلیل واریانس
۳۹۴	۱۲-۴ رابطه بین متغیرها: هم‌بستگی و رگرسیون
۴۰۴	۱۲-۵ تحلیل داده‌های کمی: پایایی و پیمایشی
۴۰۶	۱۲-۶ کاهش داده‌ها: تحلیل عاملی
۴۰۹	۱۲-۷ استنباط آماری
۴۱۲	۱۲-۸ نرم‌افزار کامپیوتری برای تحلیل آماری
۴۱۳	خلاصه فصل
۴۱۴	خواندنی‌های بیشتر
۴۱۴	تمرین‌ها و پرسش‌هایی برای مطالعه
۴۱۶	یادداشت‌ها
۴۱۸	فصل ۱۳. روش‌های ترکیبی پژوهش
۴۲۰	۱۳-۱ سوابق تاریخی روش‌های ترکیبی
۴۲۱	۱۳-۲ منطق روش ترکیبی
۴۲۵	۱۳-۳ ویژگی‌های اساسی دو رویکرد: متغیرها و مورد‌ها
۴۲۹	۱۳-۴ طرح‌های روش ترکیبی
۴۳۷	خلاصه فصل
۴۳۸	خواندنی‌های بیشتر
۴۳۸	تمرین‌ها و پرسش‌هایی برای مطالعه
۴۳۹	یادداشت

۴۴۰	فصل ۱۴. ارزش یابی
۴۴۱	۱۴-۱ ملاک های کلی ارزش یابی
۴۵۹	۱۴-۲ ارزش یابی برنامه
۴۶۶	خلاصه فصل
۴۶۷	خواندنی های بیشتر
۴۶۸	تمرین ها و پرسش هایی برای مطالعه
۴۶۸	یادداشت ها
۴۷۰	فصل ۱۵. گزارش نویسی پژوهش
۴۷۲	۱۵-۱ پیشینه پژوهش
۴۷۶	۱۵-۲ مستندات روش
۴۹۴	۱۵-۳ نوشتن به عنوان گزارش در مقایسه با نوشتن برای یادگیری
۴۹۴	نوشتن به عنوان تحلیل
۴۹۶	۱۵-۴ گزینه های گزارش نویسی
۴۹۷	خلاصه فصل
۴۹۷	خواندنی های بیشتر
۴۹۹	تمرین ها و پرسش هایی برای مطالعه
۵۰۰	یادداشت ها
	فصل پیوست
۵۰۱	ب۱ استخراج و بررسی نتایج در تحلیل کیفی
۵۰۲	ب۱-۲ فنونی برای تولید معنا
۵۰۳	ب۲-۲ فنونی برای آزمودن و تأیید یافته ها
۵۰۵	واژه نامه
۵۱۳	فهرست منابع

پیش‌گفتار مترجمان

کتاب مقدمه‌ای بر روش‌های پژوهش در آموزش و پرورش اثری از کیت اف. پانچ است که از انگلیسی به فارسی برگردانده شده است. نخستین کتاب در زمینه پژوهش در علوم تربیتی، اثر جان بست، در ۱۳۶۷ شمسی توسط دکتر حسن پاشاشریفی و سرکار خانم دکتر نرگس طالقانی به فارسی ترجمه و توسط انتشارات رشد منتشر شد. اثر مذکور مورد استقبال استادان، پژوهشگران و دانشجویان رشته‌های علوم تربیتی قرار گرفت و بارها تجدید چاپ شد.

شاید اثر حاضر را بتوان جایگزین مناسب و پیشرفته‌تری برای کتاب جان بست تلقی کرد. کتاب مقدمه‌ای بر روش‌های پژوهش در آموزش و پرورش که توسط شرکت انتشاراتی Sage منتشر شده است شامل مطالب نسبتاً گسترده‌ای از روش‌ها و نظریه‌هایی است که در فعالیت‌های پژوهشی رشته‌های مختلف علوم رفتاری کاربرد دارد.

کتاب حاضر، شامل ۱۵ فصل، فصل پیوست و واژه‌نامه است. در شش فصل اول، درباره مطالبی مانند نظریه و روش، بافت و اخلاقیات در پژوهش، پیش‌بینی‌های پژوهش، داده‌های پژوهش و مرور بر ادبیات و پیشینه پژوهش بحث شده است. در فصل‌های ۷، ۸ و ۹ روش‌های پژوهش کیفی، جمع‌آوری داده‌های کیفی و تجزیه و تحلیل این داده‌ها به تفصیل بررسی شده است.

فصل‌های ۱۰ تا ۱۲ به معرفی روش‌های پژوهش کمی، جمع‌آوری داده‌ها و تجزیه و تحلیل آن‌ها اختصاص یافته است. فصل ۱۳ روش ترکیبی پژوهش را که ترکیبی از پژوهش کمی و کیفی است مورد بحث قرار داده و آن را به عنوان راهی برای حل منازعه بین دو رویکرد کمی و کیفی مطرح کرده است. ارزشیابی و نوشتن گزارش تحقیق دو

فصل پایانی کتاب را تشکیل می‌دهد و در نهایت دو فصل پیوست شامل تحلیل داده‌های کیفی و واژه‌نامه‌ای است که در فصول این اثر به کار رفته است.

از ترجمه بعضی از بخش‌های جزئی و کم‌اهمیت کتاب صرف نظر شده است، مانند پیوست ۲ که یک بخش آن نرم‌افزارهای تحلیل داده‌های کیفی را معرفی می‌کند که در اصل در مورد متون زبان انگلیسی مناسب است و بخش دیگر آن SPSS را معرفی می‌کند که در این مورد کتاب‌های سودمندی وجود دارد؛ از جمله می‌توان به SPSS برای روان‌شناسان، نوشته هویت و کرامر، ترجمه شریفی و همکاران، نشر سخن و طرح‌های چنده‌تیر، کاربردی، اثر میرز و گامست، ترجمه شریفی و همکاران، انتشارات رشد، اشاره کرد.

در پایان هر کتاب ضمن معرفی کتاب‌ها و مطالب خواندنی بیشتر، خلاصه فصل و پرسش‌هایی برای بحث و مطالعه مطرح شده است.

۶ فصل اول کتاب توسط دکتر حسن نجفی زند، فصل‌های ۷ تا ۹ توسط دکتر خدیجه ابوالمعالی، فصل‌های ۱۰ تا ۱۳ توسط دکتر حسن پاشاشریفی و فصل‌های ۱۴ و ۱۵ و فصل پیوست (استخراج و بررسی نتایج از تحلیل کیفی) و پیوست واژه‌نامه توسط دکتر سیمین دخت رضاخانی ترجمه شده است. ترجمه‌های بالا توسط دکتر حسن پاشاشریفی دکتر سیمین دخت رضاخانی با متن اصلی تطبیق و ویرایش شده است.

اگرچه مترجمان و ویراستاران این اثر تمامی تلاش خود را برای ترجمه هرچه بهتر مطالب به کار بسته‌اند، نمی‌توان ادعا کرد که عاری از هرگونه ایراد باشد. از استادان، پژوهشگران و دانشجویانی که با اظهارنظرهای ارزنده خود ایرادهای احتمالی را یادآوری و پیشنهادهای اصلاحی خود را ارائه می‌دهند پیشاپیش سپاسگزاری می‌شود.

مترجمان، زمستان ۱۳۹۴

پیش‌گفتار

امروزه آموزش روش‌های پژوهش برای مطالعات تجربی^۱ در آموزش و پرورش پیچیده است. شالوده‌های فکری^۲، عدد، مانند دو رویکرد اصلی (کیفی و کمی)، ترکیب آن‌ها به عنوان رویکرد سرم و الزام مختلف روش‌ها و فنون خاص در هر رویکرد به کار می‌رود. به نظر من، با توجه به این پیچیدگی‌ها، دانشجویان پژوهش باید:

- منطق زیرساخت پژوهش تجربی را بفهمند
- پیش از این که به گمانه‌زنی روش‌شناختی بپردازند، درباره همه روش‌هایی که پژوهشگران آموزش و پرورش به کار می‌برند (روش‌های کیفی، کمی و ترکیبی) یک دید اجمالی داشته باشند

- منطق روش‌ها و فنون اصلی مورد استفاده در آموزش و پرورش را بفهمند

بنابراین، کتاب حاضر با توصیف مدل زیرساخت پژوهش تجربی در فصل‌های ۱، ۴ و ۵ شروع می‌شود. سپس هر یک از روش‌های کیفی (فصل‌های ۷، ۸، ۹)، کمی (فصل‌های ۱۰، ۱۱ و ۱۲) و ترکیبی (فصل ۱۳) به اجمال مورد بحث قرار می‌گیرد. افزون بر این، ساختار اصلی، فصل‌هایی نیز در مورد موضوع‌های زیر وجود دارند:

- نظریه و روش در پژوهش آموزش و پرورش (فصل ۲)
- بافت و اخلاقیات^۳ پژوهش در آموزش و پرورش (فصل ۳)
- جستجو و بازنگری ادبیات (فصل ۶)
- ارزشیابی (فصل ۱۴) و

1) empirical

2) paradigms (الگوها)

3) ethics

• گزارش‌نویسی پژوهش (فصل ۱۵).

سعی کرده‌ام در سرتاسر کتاب به جای پرداختن به یک رشته از گام‌ها در اجرای پژوهش، به منطق رویکرد، روش یا فنی که توصیف می‌شود تمرکز کنم.

هر فصل با مجموعه‌ای از هدف‌های یادگیری شروع می‌شود و با خلاصه‌ای پایان می‌یابد. در پایان هر فصل توصیه‌هایی در مورد خواندنی‌های بیشتر، مجموعه‌ای از تمرین‌ها و پرسش‌ها و در بعضی موارد یادداشت‌هایی نیز وجود دارد. در پایان کتاب، واژگان، اطلاع‌های مهم همراه با وب‌سایت www.sagepub.co.uk/punch که تعمقی بر سالیان درازی از تجربه‌ام در تدریس این مطالب است و ارجاع بیشتر به ادبیات پژوهشی در مجله‌ها گنجانده شده است.

در پایان، بر سناریای از کسانی که در آماده‌سازی کتاب به او کمک کرده‌اند: رئیس و گروه انتشارات SAGE، لندن، استادان و همکاران، به‌ویژه دانشجویان پژوهش در سطح تحصیلات تکمیلی که تجربه شنهادهای سازنده داده‌اند، قدردانی می‌کند.

کیت پانچ

دانشکده تحصیلات تکمیلی آموزش و پرورش

دانشگاه استرالیای غربی